

Wyrok z dnia 17 marca 2010 r.

III ZS 7/09

1. Prowadzenie aplikacji notarialnej jest ustawowym obowiązkiem samorządu notarialnego o charakterze publicznoprawnym, który nie może zostać zawieszony uchwałą rady izby notarialnej.

2. Dokonanie wpisu na listę aplikantów notarialnych jest równoznaczne z bezwarunkowym obowiązkiem umożliwienia rozpoczęcia aplikacji (szkolenia) przez radę właściwej izby notarialnej.

Przewodniczący SSN Jerzy Kwaśniewski, Sędziowie SN: Bogusław Cudowski (sprawozdawca), Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 17 marca 2010 r. sprawy ze skargi Ministra Sprawiedliwości na uchwałę [...] Rady Izby Notarialnej w P. z dnia 16 września 2009 r. w sprawie egzaminu wstępnego na aplikację notarialną i kandydatów, którzy uzyskali pozytywną ocenę na tym egzaminie,

u c h y l i ł zaskarżoną uchwałę w pkt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11 oraz 13 i przyznał Ministrowi Sprawiedliwości od Rady Izby Notarialnej w P. kwotę 270 zł (dwieście siedemdziesiąt) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Na podstawie art. 47 § 1 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie (jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r. Nr 189, poz. 1158 ze zm.), Minister Sprawiedliwości zaskarżył uchwałę [...] Rady Izby Notarialnej w P. z 16 września 2009 r. w sprawie egzaminu wstępnego na aplikację notarialną i kandydatów, którzy uzyskali pozytywną ocenę na tym egzaminie, zmienioną uchwałą [...] Rady Izby Notarialnej w P. z 21 października 2009 r. w sprawie zmiany ustępu 10 i 12 w uchwale [...] z 16 września 2009 r. dotyczącej egzaminu wstępnego na aplikację notarialną i kandydatów, którzy uzyskali pozytywną ocenę na tym egzaminie w zakresie jej ust. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11 oraz 13.

Zaskarżona uchwała zawiera między innymi następujące postanowienia: „dla określenia miejsca odbywania aplikacji notarialnej podczas rejestracji przed egzaminem wstępnym na aplikację notarialną kandydaci będą składać informację - (...) na terenie której z (...) Izby Notarialnych zamierzają odbywać aplikację notarialną” (ust. 2), „Rada Izby Notarialnej w P. na podstawie swojej uchwały będzie wpisywała na listę aplikantów Izby P. tylko tych kandydatów, którzy złożyli deklarację odbywania aplikacji notarialnej w Izbie Notarialnej w P.” (ust. 3), „Rada Izby Notarialnej w P. uznaje, że kandydaci, którzy deklarowali odbywanie aplikacji na terenie Izby Ł. lub Izby S. złożą w tych Izbach wnioski o wpis na listę aplikantów tych Izb” (ust. 4), „Rada Izby Notarialnej w P. uznaje, że wpis na listę aplikantów dokonany w trybie art. 71 § 3 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie nie jest równoznaczny z rozpoczęciem odbywania aplikacji. Ma charakter rejestracji przyszłego kandydata na aplikację notarialną” (ust. 5), „Rada Izby Notarialnej w P. uznaje, że aplikant wpisany na listę aplikantów do dnia 1 stycznia każdego roku, który w dniu rozpoczęcia zajęć seminaryjnych tego roku nie ma zawartej umowy o pracę z notariuszem lub umowy o szkolenie z notariuszem, rozpoczyna aplikację notarialną w roku następnym po roku, w którym zawarł umowę o pracę z notariuszem lub umowę o szkolenie z notariuszem należącym do Izby Notarialnej w P. (...)” (ust. 7), „Rada Izby Notarialnej w P. udostępni kandydatom listę notariuszy, którzy zdecydowali się zatrudnić aplikanta lub zawrzeć z aplikantem umowę o szkolenie” (ust. 9), „(...) Rada Izby Notarialnej w P. będzie wyznaczać notariuszy, u których aplikant odbywa szkolenie - po uzyskaniu uprzedniej zgody notariusza” (ust. 10), „Rada Izby Notarialnej w P. zwróci się do Prezesa Sądu Okręgowego w P. o zorganizowanie od 1 stycznia 2010 r. szkolenia aplikantów w sądach rejonowych (...). Dotyczy to wyłącznie tych aplikantów wpisanych na listę, którzy podpisali umowę o pracę lub umowę o szkolenie z notariuszem” (ust. 13).

W opinii Ministra uchwała narusza przepisy: 1) art. 71 § 1, § 2, § 3 i § 5 ustawy - Prawo o notariacie oraz § 1 ust. 1 i 2 oraz § 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2005 r. w sprawie organizacji aplikacji notarialnej (Dz.U. Nr 258, poz. 2169 ze zm.), regulujące nabór na aplikację w drodze egzaminu wstępnego, warunki uzyskania statusu aplikanta, warunki i termin do złożenia wniosku o wpis na listę aplikantów, możliwości zatrudnienia przez notariusza i radę izby notarialnej, obowiązek wyznaczenia patrona aplikantom przez radę izby notarialnej oraz zobowiązanie aplikanta do uczestnictwa w zajęciach szkoleniowych, poprzez zawarcie w ust. 5, 7 i 13 zaskarżonej uchwały postanowień sprzecznych z powoła-

nymi, jednoznacznie brzmiącymi przepisami prawa powszechnie obowiązującego, które wywołują konsekwencje niemożliwe do zaakceptowania z punktu widzenia praworządności i rażąco naruszają wskazane przepisy, 2) art. 72 § 1 ustawy - Prawo o notariacie oraz § 11 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie organizacji aplikacji notarialnej, regulujące czas aplikacji, przez dopuszczenie w ust. 5 i 7 zaskarżonej uchwały możliwości wydłużenia (ponad okres wskazany w ustawie) czasu trwania aplikacji i ominięcie nakazu rozpoczęcia aplikacji w ustalonym ustawą dniu, 3) art. 71 § 3 w związku z art. 71d § 2 ustawy - Prawo o notariacie regulującego zasady wpisu na listę aplikantów oraz opisującego katalog dokumentów wymaganych przy złożeniu zgłoszenia o przystąpieniu do egzaminu, poprzez zobowiązanie (w ust. 2, ust. 3 i ust. 4 zaskarżonej uchwały) kandydatów na aplikację do składania deklaracji dotyczących miejsca odbywania aplikacji, 4) art. 73 i art. 72 § 1 oraz art. 35 pkt 3 w związku z art. 75 ustawy - Prawo o notariacie, poprzez przekroczenie w postanowieniach ust. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11 oraz 13 zaskarżonej uchwały kompetencji rady, zgodnie z którymi na radzie izby notarialnej spoczywa obowiązek organizacji i prowadzenia aplikacji notarialnej, a jego realizacja podlega wydanemu na podstawie art. 75 ustawy rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie organizacji aplikacji notarialnej, 5) art. 17 ust. 1 Konstytucji RP z uwagi na uchylenie się Rady Izby Notarialnej w P. od wykonania w interesie publicznym obowiązków nałożonych na samorząd przez ustawę - Prawo o notariacie (art. 73 ustawy) i podjęcie uchwały sprzecznej z przepisami ustawowymi i przepisami aktów wykonawczych, wykraczającej poza ustawowe kompetencje Rady, 6) art. 32 ust. 1, art. 65 ust. 1 i art. 31 ust. 2 i 3 Konstytucji RP, z uwagi na naruszenie praw kandydatów na aplikantów notarialnych wynikających z wymienionych przepisów konstytucyjnych.

Wskazując na powyższe zarzuty wnoszono o uchylenie, jako sprzecznej z prawem, zaskarżonej uchwały w zakresie jej ustępów 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11 oraz 13.

W uzasadnieniu, z powołaniem się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 28 czerwca 2000 r., K 25/99, podkreślono, że uchwały organów samorządu notarialnego wydawane są w granicach powszechnie obowiązującego prawa i nie mogą być sprzeczne z prawem. Wskazując na wyroki Sądu Najwyższego z 26 lutego 2004 r., III SZ 3/03 i z 19 września 1996 r., I PO 7/96, stwierdzono, że organy samorządu notarialnego nie mają kompetencji do dokonywania wykładni prawa powszechnie obowiązującego. Poza tym żaden przepis ustawy nie przewiduje zawieszenia wyko-

nywania obowiązku organizowania i przeprowadzenia aplikacji notarialnej. Przepisy ustawy nie uzależniają realizacji tego obowiązku w stosunku do niektórych aplikantów od dokonania czynności nieprzewidzianych w ustawie (wyrok Sądu Najwyższego z 2 grudnia 1999 r., III SZ 4/99). Ustawa Prawo o notariacie jednoznacznie wiąże status aplikanta z momentem wpisu na listę aplikantów, a wyznaczenie patrona dla aplikanta należy do zadań Rady Izby Notarialnej. Prawo o notariacie i rozporządzenie w sprawie organizacji aplikacji notarialnej wskazują, że nie ma przepisów, które zobowiązują aplikanta do samodzielnego poszukiwania notariusza w celu zawarcia umowy o pracę lub umowy o szkolenie. Brak też regulacji, które uprawniają izby do wprowadzenia innych niż ustawowe warunków uzależniających rozpoczęcie aplikacji. Z powołaniem się na wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 4 marca 1999 r., II SA 1537/98, zaznaczono, że przyjęcie na aplikację notarialną nie następuje poprzez zatrudnienie, czyli w drodze cywilnoprawnej. Zatrudnienie aplikanta jest czynnością wtórną w stosunku do wcześniejszej decyzji o przyjęciu na aplikację. Tym samym, dokonanie wpisu na listę aplikantów notarialnych jest równoznaczne z obowiązkiem umożliwienia aplikantowi rozpoczęcia odbywania aplikacji.

Zaznaczono również, że osoba wpisana na listę aplikantów uzyskuje status aplikanta i rozpoczyna trającą 2 lata i 6 miesięcy aplikację. Niewypełnienie przez Radę obowiązku wyznaczenia patrona w terminie umożliwiającym zgodnie z przepisami rozpoczęcie aplikacji wpływa na czas jej trwania. Rada przyznała sobie uprawnienie do przedłużania czasu aplikacji.

Zawarte w ust. 3 i 4 zaskarżonej uchwały postanowienia naruszają wprost art. 71 § 3 ustawy - Prawo o notariacie, który nie przewiduje obowiązku składania deklaracji odbywania aplikacji w danej izbie notarialnej. Postanowienia te, jak i ust. 2 uchwały, są niezgodne z art. 71d § 2 ustawy - Prawo o notariacie, który enumeratywnie określa wymagane dokumenty przy złożeniu zgłoszenia o przystąpieniu do egzaminu. Przepis art. 71d § 2 ustawy wyczerpująco reguluje zagadnienie wniosku o dopuszczenie do egzaminu wstępnego określając, że nie jest wymagana od kandydata informacja, gdzie zamierza odbywać aplikację. Dobrowolne składanie takich oświadczeń, ze względów informacyjnych mogłoby być dopuszczalne, jednak obowiązek ich składania ocenić należy jako sprzeczny z obowiązującymi przepisami.

W ocenie Ministra, zaskarżona uchwała wykracza poza wynikające z art. 35 pkt 3 ustawy - Prawo o notariacie umocowanie do organizowania szkolenia aplikantów. Uprawnienia z art. 73 i art. 35 pkt 3 należy rozumieć jako umocowanie do orga-

nizowania zajęć szkoleniowych dla aplikantów stosownie do rozporządzenia w sprawie organizacji aplikacji notarialnej. Rada nie była uprawniona do interpretowania ich jako upoważnienia do decydowania o procedurze wpisu na listę aplikantów, zasad rozpoczęcia aplikacji, wyboru sposobu jej odbywania, ponieważ kwestie te reguluje ustawa. Fakt upoważnienia Ministra Sprawiedliwości w art. 75 ustawy Prawo o notariacie do określenia, po uzgodnieniu z Krajową Radą Notarialną, w drodze rozporządzenia, organizacji aplikacji notarialnej (w odróżnieniu od aplikacji adwokackiej i radcowskiej, których organizacja podlega uchwalonym przez te samorządy regulaminom) przesądza o ograniczonej roli samorządu notarialnego w tym zakresie.

Postanowienia zaskarżonej uchwały w ust. 2, 3, 4, 5, 7 i 13 z uwagi na ich sprzeczność ze wskazanymi przepisami ustawy - Prawo o notariacie oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie organizacji aplikacji notarialnej naruszają także prawa gwarantowane jednostce w przepisach konstytucyjnych, tj. w art. 31 ust. 2 i ust. 3, art. 32 ust. 1 (równość wobec prawa) oraz art. 65 ust. 1 Konstytucji RP (wolność wykonywania zawodu). Wprowadzenie dodatkowych wymogów ograniczających w konsekwencji dostęp do wykonywania wybranego zawodu, narusza art. 65 Konstytucji RP w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Zgodnie z art. 65 Konstytucji RP, wolność wykonywania zawodu jest każdemu zapewniona, a wyjątki od tej zasady może przewidywać jedynie ustawa. Ustawa - Prawo o notariacie wprowadziła wymogi niezbędne do uzyskania wpisu na listę aplikantów notarialnych, a uchwała w sposób nieuprawniony warunki te rozszerza.

Podkreślono, że w wyroku Sądu Najwyższego z 13 maja 1994 r., I PO 4/94, stwierdzono, iż organ samorządu zawodowego notariuszy nie może, mocą własnej uchwały, odmówić wykonywania kompetencji powierzonych mu przepisami ustawy oraz iż kompetentny organ nie może się „zrzec” swej kompetencji, bowiem jest ona w świetle prawa nie tylko uprawnieniem, lecz przede wszystkim obowiązkiem działania w określonej sferze spraw (podobnie w wyroku Sądu Najwyższego z 24 maja 1994 r., I PO 7/94 oraz postanowieniu Sądu Najwyższego z 21 września 1995 r., I PO 8/95). Akty niższej rangi, takie jak uchwały samorządów zawodowych, muszą być wydane na podstawie upoważnienia ustawowego i nie mogą być z sprzeczne z regulacjami zawartymi w ustawie (wyroki Sądu Najwyższego z 14 października 1999 r., III SZ 2/99 i z 26 lutego 2004 r., III SZ 2/03).

Z powołaniem się na orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące zasady równości (orzeczenie z 9 marca 1988 r., U 7/87, orzeczenie z 26 kwietnia 1995

r., K 11/94; wyrok z 28 maja 2002 r., P 10/01, wyrok z 24 kwietnia 2006 r., P 9/05, wyrok z 18 lutego 2004 r., P 21/02, wyrok z 2 września 2008 r., K 35/06), stwierdzono, że obowiązujące przepisy nie dopuszczają różnicowania wymogów zarówno wobec osób, które uczestniczyły w naborze na aplikację notarialną w drodze egzaminu wstępnego, jak i tych, które egzamin ten zdały. Wszystkie te osoby podlegają tym samym regulacjom prawnym i posiadają takie same prawa do uzyskania wpisu na listę aplikantów i odbywania aplikacji. Postanowienia ust. 3 i 5 uchwały, uzależniając rozpoczęcie zajęć seminaryjnych od zawartej przez aplikanta umowy o pracę z notariuszem lub umowy o szkolenie z notariuszem należącym do Izby Notarialnej w K., zakładają nierówne traktowanie kandydatów, mimo że przystąpili do egzaminu wstępnego na tych samych warunkach i przysługują im jednakowe prawa.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną podniesiono, z powołaniem się na orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego (orzeczenia z: 20 października 1986 r., P. 2/86, 19 października 1993 r., K. 14/92, 15 marca 1995 r., K 1/95, 15 lipca 1996 r., U. 3/96, z 10 maja 1994 r., W 7/94), między innymi, że rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie organizacji aplikacji notarialnej jest aktem niekonstytucyjnym z powodu braku podstawy ustawowej jego wydania oraz niezrealizowania celu, jakim jest wykonanie ustawy. Rozporządzenie nie powinno być więc podstawą zaskarżenia uchwały organu samorządu notarialnego ani legalną podstawą orzeczenia Sądu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga Ministra Sprawiedliwości okazała się mieć uzasadnione podstawy. Nie ulega żadnej wątpliwości, że uchwały organów samorządu notarialnego mogą być wydawane w oparciu o powszechnie obowiązujące przepisy. Muszą też być z nimi zgodne. Można więc przyjąć, że przepisy ustawy wyznaczają granice kompetencji organów samorządu notarialnego (por. A. Wróbel: Charakter prawny samorządu notarialnego i jego kompetencje prawodawcze, Rejent 2001 nr 5 oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 czerwca 2000 r., K 25/99). Zgodnie z utrwalonym poglądem Sądu Najwyższego organy samorządu notarialnego nie mają kompetencji do podejmowania uchwał ustalających powszechnie obowiązującą wykładnię prawa (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2004 r., III SZ 3/03 i z dnia 19 września 1996 r., I PO 7/96, OSNP 1997 nr 10, poz. 178), nawet gdyby jej znaczenie miało ograniczać się tylko do wpływu na działania (czynności) podejmowane przez

członków samorządu notarialnego (notariuszy). Upoważnienie do wiążącego dokonywania tzw. abstrakcyjnej wykładni prawa powszechnie obowiązującego musi bowiem wynikać z wyraźnego upoważnienia ustawy.

W skardze podniesiono naruszenie przepisów Konstytucji RP, ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie (jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r. Nr 189, poz. 1158 ze zm. - dalej ustawa) oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2005 r. w sprawie organizacji aplikacji notarialnej (Dz.U. Nr 258, poz. 2169, ze zm. - dalej rozporządzenie). Zaskarżone postanowienia uchwały Rady Izby Notarialnej w P. dotyczyły zasadniczo charakteru wpisu na listę aplikantów oraz rozpoczęcia aplikacji notarialnej. Zgodnie z art. 73 ustawy aplikację notarialną organizuje i prowadzi rada izby notarialnej na podstawie programu ustalonego przez Krajową Radę Notarialną. Ten ustawowy obowiązek rady izby notarialnej nie może być zawieszony, gdyż nie przewiduje takiej możliwości żaden z przepisów ustawy. Można także stwierdzić, że z przepisu art. 73 ustawy wynika obowiązek zapewnienia możliwości odbywania aplikacji notarialnej i jej ciągłości (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 1999 r., III SZ 4/99, OSNAPiUS 2000 nr 20, poz. 773). Obowiązki organizowania i prowadzenia aplikacji notarialnej mają charakter publicznoprawny. Samorząd notarialny nie jest wprawdzie organem władzy publicznej *sensu stricte* ale Sąd Najwyższy wielokrotnie jednak już przyjmował, że samorząd notarialny reprezentuje osoby zaufania publicznego i sprawuje pieczę nad należyтым wykonywaniem zawodu notariusza w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony. Można więc przyjąć, że samorząd notarialny pełni funkcje zleczone z zakresu administracji publicznej (zob. wyroki III SZ 2/99, OSNAPiUS 2000 nr 20, poz. 772 oraz z dnia 26 lutego 2004 r., III SZ 2/03, OSNP 2004 nr 22, poz. 395), wypełniane poprzez podejmowanie stosownych uchwał.

Ustawa w sposób jednoznaczny reguluje warunki uzyskania wpisu na aplikację notarialną (bycia aplikantem). Z art. 71 § 2 ustawy wynika, że aplikantem notarialnym może być osoba, która spełnia warunki określone w art. 11 pkt 1-3 (posiada obywatelstwo polskie, korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich, jest nieskazitelnego charakteru, daje rękojmię prawidłowego wykonywania zawodu notariusza, ukończyła wyższe studia prawnicze w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskała tytuł magistra lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Rzeczypospolitej Polskiej) i uzyskała pozytywną ocenę z egzaminu wstępnego. Natomiast zgodnie z przepisem art. 71 § 4 ustawy osobie spełniającej powyższe warunki, która złożyła (w ciągu 2 lat od

dnia doręczenia uchwały ustalającej wynik egzaminu wstępnego) wniosek nie można odmówić wpisu na listę aplikantów notarialnych.

Tak więc z chwilą wpisu danej osoby na listę uzyskuje ona status aplikanta i związane z nim obowiązki i uprawnienia. Ponieważ zasadniczym celem aplikacji jest odbycie szkolenia konieczne jest przyjęcie, że aplikant ma prawo do jego rozpoczęcia. Tymczasem zaskarżony pkt 5 uchwały stanowił, że wpis na listę aplikantów nie jest równoznaczny z rozpoczęciem odbywania aplikacji i ma charakter „rejestracji” przyszłego kandydata na aplikację notarialną.

Kolejny zaskarżony pkt 7 uchwały uzależniał rozpoczęcie zajęć, w następnym roku, od zawarcia z notariuszem umowy o pracę lub umowy o szkolenie. Natomiast pkt 8, 9 i 10 uchwały dotyczyły zasadniczo uzależnienia wyznaczenia przez radę patrona od wyrażenia przez niego zgody i udostępnienia listy takich notariuszy aplikantom. Natomiast pozostałe zaskarżone postanowienia uchwały były związane z przyjętym rozwiązaniem problemu rozpoczęcia szkolenia (aplikacji). Wynikało więc z tego, że możliwe jest obciążenie obowiązkiem znalezienia patrona części aplikantów. Natomiast ci z nich, którzy do dnia 1 stycznia nie podpisali umowy o pracę lub o szkolenie, mogliby jedynie liczyć, że ewentualnie rozpoczną szkolenie w roku następnym. Takie rozwiązanie powyższego problemu nie znajduje jednak oparcia w przepisach ustawy, jak i rozporządzenia. Przepis art. 71 § 5 ustawy stanowi bowiem, że aplikant notarialny może być „również” zatrudniony przez notariusza prowadzącego kancelarię lub przez radę izby notarialnej. Wynika więc z tego, że dopuszczalne są również inne formy odbywania aplikacji notarialnej. Możliwość taka jest wskazana w § 1 ust. 2 rozporządzenia. Aplikacja może więc zostać także odbyta u notariusza wyznaczonego przez radę izby notarialnej, która dokonała wpisu na listę aplikantów. W tym przypadku nie zachodzi konieczność zawierania umowy o pracę z notariuszem lub radą. Na tej podstawie można stwierdzić, że wyznaczenie patrona dla aplikanta jest obowiązkiem rady izby notarialnej. Obciążenie zaś tym obowiązkiem aplikanta narusza przepisy ustawowe. Nie można bowiem przyjąć, że dopuszczalne jest uzależnienie rozpoczęcia szkolenia od warunków, które nie wynikają z przepisu. Z tego powodu jako niedopuszczalne należało ocenić rozdzielenie wpisu na aplikację od prawa do jej rozpoczęcia (szkolenia). Także możliwość uzależnienia rozpoczęcia szkolenia od samodzielnego zawarcia umowy w żaden sposób nie wynika z obowiązujących przepisów. Trafność powyższego ustalenia potwierdza stanowisko zajęte przez NSA. W wyroku z dnia 4 marca 1999 r., II SA 1537/98 (LEX nr 46703) stwier-

dzono, że przyjęcie na aplikację notarialną nie następuje poprzez zatrudnienie, gdyż zatrudnienie aplikanta jest czynnością wtórną w stosunku do wcześniejszej decyzji o przyjęciu na aplikację.

Z powyższych względów należało uznać, że zaskarżona uchwała naruszyła przepisy art. 71 § 1, 2, 3 i 5, art. 72 § 1 i art. 73 ustawy. Uniemożliwienie rozpoczęcia aplikacji notarialnej stanowi naruszenie publicznoprawnego obowiązku rady izby notarialnej. Odbycie aplikacji notarialnej jest ustawowym warunkiem powołania na stanowisko notariusza. Z tego powodu słuszny okazał się zarzut naruszenia art. 65 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 2 i 3 i art. 32 oraz art. 17 ust. 1 Konstytucji RP. Naruszony został ponadto przepis art. 72 § 1 ustawy poprzez dopuszczenie wydłużenia okresu trwania aplikacji oraz jej późniejszego rozpoczęcia.

Postanowienia zaskarżonej uchwały naruszają też niewątpliwie wskazane w skardze przepisy rozporządzenia wykonawczego. Pełnomocnik rady prezentował w piśmie procesowym i na rozprawie stanowisko, że rozporządzenie to nie jest zgodne z Konstytucją RP ze względu na treść przepisu (art. 75 ustawy), stanowiącego podstawę do jego wydania. Należy w tym miejscu stwierdzić, że przepisy nie zawierają żadnych wskazówek w sprawie postępowania ze skargi Ministra Sprawiedliwości na uchwały organów samorządu notarialnego. Wystąpienie luki w prawie uzasadnia więc stosowanie przepisów postępowania cywilnego o postępowaniu procesowym (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 1994 r., I PO 6/94, OSNAPiUS 1994 nr 7, poz. 119). Na tej podstawie odpowiedź na skargę, ze względu na przekroczenie terminu, została potraktowana jako pismo procesowe.

Sąd Najwyższy stwierdził naruszenie wskazanych w skardze przepisów ustawy oraz art. 65 ust. 1 Konstytucji RP. W tej sytuacji problem konstytucyjności przepisów rozporządzenia pozostawał bez wpływu na rozstrzygnięcie. Z tego też powodu Sąd Najwyższy nie uznał za uzasadnione odroczenie rozprawy do czasu rozstrzygnięcia powyższego problemu przez Trybunał Konstytucyjny.

Ostatecznie należy stwierdzić, że dokonanie wpisu na listę aplikantów notarialnych jest równoznaczne z obowiązkiem umożliwienia rozpoczęcia jej odbywania (szkolenia) przez radę właściwej izby notarialnej.

Zaskarżone postanowienia uchwały miały niewątpliwie na celu rozwiązanie problemu wynikającego z lawinowo rosnącej liczby osób, które zdały egzamin wstępny i spełniały warunki do wpisu na listę aplikantów notarialnych. Spełnienie przez radę izby notarialnej obowiązku dotyczącego odbycia aplikacji nie jest więc z

pewnością w tej sytuacji sprawą prostą. Obowiązek ten ma charakter ustawowy i publicznoprawny. Obowiązujące obecnie przepisy nie przewidują zaś żadnych wyjątków, odstępstw czy ograniczeń (por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 1999 r., III SZ 4/99, OSNAPiUS 2000 nr 20, poz. 773). Należy również zauważyć, że § 36 Kodeksu Etyki Zawodowej Notariusza stanowi o obowiązku zapewnienia aplikantom swej kancelarii możliwości udziału w szkoleniach. Można więc przyjąć, że jest to uzupełnienie obowiązku umożliwienia odbywania szkolenia spoczywającego na radzie izby notarialnej.

Z tych względów, na podstawie art. 47 § 2 ustawy Prawo o notariacie orzeczono jak w sentencji wyroku.

=====